

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de decizie a Consiliului privind adoptarea unui program suplimentar de cercetare pentru proiectul ITER (2014-2018)

COM(2011) 931 final – 2011/0460 (NLE)

(2012/C 229/11)

Raportor: **dl Gerd WOLF**

La 3 februarie 2012, în conformitate cu articolul 7 din Tratatul Euratom, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de decizie a Consiliului privind adoptarea unui program suplimentar de cercetare pentru proiectul ITER (2014-2018)

COM(2011) 931 final – 2011/0460 (NLE).

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 8 mai 2012.

În cea de-a 481-a sesiune plenară, care a avut loc la 23 și 24 mai 2012 (ședința din 23 mai 2012), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 183 voturi pentru, 7 voturi împotriva și 9 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comitetul reiterează cu fermitate recomandările sale de a se investi mai mult în cercetarea și dezvoltarea acelor tehnologii care pot furniza pe termen lung suficientă energie durabilă care să nu afecteze clima, în vederea restructurării necesare și ambițioase a actualului nostru sistem energetic. Aceste eforturi de dezvoltare includ și utilizarea energiei de fuziune. Energia este elixirul vital al civilizației și al culturii noastre actuale.

1.2 Ca proiect internațional major, realizat pe teritoriul UE, ITER reprezintă pasul decisiv și necesar în prezent, unic în lume, în dezvoltarea pentru utilizarea în viitor a energiei de fuziune. De aceea, ITER este un element important al cercetării în domeniul energetic și al Planului strategic european privind tehnologiile energetice (Planul SET). Comitetul reiterează importanța acestui proiect, nu numai pentru furnizarea energiei în viitor, ci și pentru competitivitatea industriei europene în domeniul celor mai ambițioase tehnologii noi.

1.3 Ca atare, Comitetul se opune cu fermitate propunerii Comisiei, care se abate astfel de la practica de până acum, de a elimina din cadrul financiar multianual (CFM) obligațiile asumate de UE privind construirea ITER, păstrând doar componenta de cercetare. Eliminarea ar prejudicia nu doar importanța acestui proiect, ci și credibilitatea UE ca partener internațional. Construirea ITER ar trebui să fie și pentru perioada 2014-2018 mai degrabă un element /proiect al programului de cercetare, dezvoltare și demonstrare Euratom (dar independent și decuplat de celelalte elemente ale programului), cuprinzându-l în CFM.

1.4 Întrucât, în mod regretabil, integrarea în CFM nu a fost prevăzută *a priori* de către Comisie, Comitetul recomandă să se caute soluții, împreună cu Consiliul, Parlamentul, și BEI, care să permită ulterior acest lucru, fără să afecteze semnificativ celelalte elemente ale programului, în special cel al cercetării în domeniul energetic.

1.5 Pentru a se realiza acest lucru, Comitetul recomandă să se recurgă la fondurile neutilizate din cadrul financiar multianual care, altfel, sunt realocate statelor membre, așa cum se pare că se întâmplă în cazul finanțării ITER pentru perioada 2012-2013.

1.6 Comitetul este de acord cu inițiativele Parlamentului European, în conformitate cu care, în general, fondurile neutilizate din CFM nu ar trebui să ducă la o reducere a CFM, ci – așa cum, în mod specific, propunem aici în cazul ITER – trebuie să fie utilizate în beneficiul programelor comunitare ale UE.

1.7 Doar în cazul în care această măsură nu este suficientă sau ar fi chiar imposibilă, ar trebui ca posturile bugetare actuale ale CFM să fie reduse fiecare în parte cu maximum 0,3 %.

1.8 Pentru a putea respecta în măsura posibilului calendarul și bugetul, sunt necesare o conducere fermă a proiectului și o suficientă capacitate de decizie tehnică și administrativă, ca și o structură riguroasă a proiectului.

1.9 În ceea ce privește perioada de după 2018, Comitetul susține dorința foarte legitimă a Comisiei de a crea în viitorul apropiat un cadru juridic și de planificare stabil pentru siguranța planificării în Europa și, mai ales, pe plan internațional.

2. Sinteza propunerii Comisiei și motivele elaborării ei

2.1 Obiectivul propunerii Comisiei este de a reglementa modalitățile de finanțare a contribuției UE la proiectul ITER pentru perioada 2014-2018 printr-un „**program suplimentar de cercetare**”, în cadrul Tratatului Euratom. Programul suplimentar de cercetare urmează a fi finanțat în mod special de statele membre (și de câteva „țări terțe asociate”) în afara CFM. Această finanțare se ridică la suma de 2,6 miliarde EUR, deci aproximativ 0,26 % din CFM (a se vedea și punctele 4.7 și 4.7.1).

2.2 Scopul principal al proiectului internațional ITER îl reprezintă construirea și exploatarea unui reactor de fuziune, ca un pas important și decisiv menit să demonstreze utilitatea fuziunii nucleare ca sursă de energie durabilă. Obiectivul declarat al programului suplimentar de cercetare pentru ITER este „să contribuie la decarbonizarea pe termen lung a sistemului energetic în condiții de siguranță, eficiență și securitate. Programul va contribui la Strategia Europa 2020 și la inițiativa emblematică «O Uniune a inovării»”.

2.3 ITER face parte din Planul strategic european privind tehnologiile energetice (Planul SET) și va contribui la Strategia Europa 2020, dat fiind că implicarea industriei europene de înaltă tehnologie ar putea oferi UE un avantaj concurențial pe plan mondial în acest sector extrem de important și foarte promițător.

2.4 Proiectul ITER este realizat pe baza acordului privind înființarea Organizației Internaționale a Energiei de Fuziune ITER pentru derularea în comun a proiectului ITER („Acordul ITER”) (1) între Comunitatea Europeană a Energiei Atomice („Euratom”) și alte șase părți (China, India, Japonia, Coreea, Rusia și SUA).

2.5 Contribuția UE la proiectul ITER este gestionată prin intermediul întreprinderii comune europene pentru ITER și pentru dezvoltarea energiei de fuziune („întreprinderea Fusion for Energy”), înființată prin Decizia Consiliului din 27 martie 2007 (2).

2.6 Costurile necesare pentru construirea ITER depășesc estimările inițiale (3). De aceea, sunt necesare fonduri suplimentare (cf. punctul 2.1). În opinia Comisiei, acest lucru înseamnă că fie trebuie realocate fonduri din CFM prevăzute deja pentru alte priorități, fie trebuie reevaluate plafoanele CFM.

2.7 Este necesară o abordare diferită care să ofere certitudine pe termen lung acestui proiect ambițios. Din acest motiv, în comunicarea sa din 29 iunie 2011 intitulată „Un buget pentru Europa 2020” (4), Comisia a propus să finanțeze contribuția UE la proiectul ITER după 2013 în afara CFM.

2.8 Trebuie menționat faptul că Tratatul Euratom limitează durata programelor de cercetare la maximum cinci ani. În conformitate cu Acordul ITER, durata inițială de derulare a proiectului ITER este de 35 de ani (până în 2041). Astfel, vor fi necesare alte decizii ale Consiliului pentru a finanța contribuția UE la acest proiect și în viitor.

3. Observațiile Comitetului privind situația actuală

3.1 Pe baza declarațiilor sale mai vechi (5) privind importanța fuziunii nucleare pentru aprovizionarea cu energie cu emisii reduse de CO₂, Comitetul este de acord cu aprecierea Comisiei conform căreia ITER (6) este pasul necesar și decisiv,

ce se impune în prezent, unic pe plan mondial, în direcția dezvoltării pentru aplicarea în viitor a energiei de fuziune. Din gama tehnologiilor posibile, energia de fuziune este singura alternativă cunoscută, până acum indisponibilă și neutilizată nici măcar în faza de testare, care poate face față mizei uriașe a aprovizionării durabile și suficiente cu energie sigură și nedăunătoare climatei. ITER este un element important al cercetării în domeniul energetic și, astfel, al Planului SET.

3.2 JET (Joint European Torus) (7), la momentul respectiv cel mai important experiment din lume în domeniul fuziunii datorită proprietăților și rezultatelor lui, depășise deja posibilitățile sau disponibilitatea statelor membre de a realiza sau finanța acest proiect la nivel național; astfel, acesta a devenit un model și un câmp de experimentare pentru acțiunile europene comune și încununate de succes, derulate în cadrul Tratatului Euratom. De la crearea sa, JET a devenit un element central al programului european de fuziune.

3.3 Proiectul ITER, care se bazează pe cunoștințele cercetării de la nivel mondial și în special pe rezultatele JET, depășește considerabil obiectivele tehnico-științifice, volumul și costurile JET. Acesta este motivul pentru care ideea unei cooperări internaționale care să treacă de cadrul UE s-a impus rapid. Rezultatul unei inițiative propuse de Reagan, Gorbaciov și Mitterand, ideea a dat naștere proiectului internațional ITER. ITER ar trebui să poată produce 500 megavați (8) de energie termică prin fuziune, cu un bilanț energetic pozitiv.

3.4 La 26 noiembrie 2006, reprezentanții celor șapte parteneri contractuali au semnat acordul privind înființarea Organizației Internaționale ITER pentru Energia prin Fuziune pentru derularea în comun a proiectului ITER, și anume Comunitatea Europeană a Energiei Atomice, Guvernul Republicii Populare Chineze, Guvernul Republicii India, Guvernul Japoniei, Guvernul Republicii Coreea, Guvernul Federației Ruse și Guvernul Statelor Unite ale Americii. Comisia a fost nu doar partener contractual, acționând în numele UE, ci a și coordonat ulterior programul, în cadrul Întreprinderii comune europene pentru ITER, precum și restul programului de fuziune.

3.5 Odată cu decizia luată atunci de a amplasa ITER în Europa (la Cadarache, în sudul Franței), s-a reușit implantarea unuia dintre cele mai mari proiecte de viitor în Europa și exploatarea nu numai a forței acestuia de a atrage cei mai buni cercetători și ingineri, dar și a efectelor asupra celor mai exigente domenii industriale. După o etapă pregătitoare care nu a fost simplă, nici din punctul de vedere al guvernanței, nici din cel al gestionării - niciodată nu a existat o astfel de colaborare pentru un proiect tehnico-științific cu atât de mulți și diferiți parteneri internaționali - s-a constatat din diferite motive că estimarea inițială a costurilor, deci și contribuția financiară a programului Euratom, trebuie revizuită la o valoare superioară (8). În opinia Comitetului, Comisia cunoștea această stare de fapt încă dinainte de elaborarea cadrului financiar multianual.

(1) JO L 358, 16.12.2006

(2) JO L 90, 30.3.2007

(3) JO C 181, 21.6.2012, p. 111, punctul 5.5.3.

(4) COM(2011) 500 final, 29.6.2011

(5) De exemplu, JO C 302, 7.12.2004, p. 27, JO C 21, 21.1.2011, p. 49, JO C 218, 23.7.2011, p. 87, JO C 181 de 21.6.2012, p. 111.

(6) A se vedea și <http://www.iter.org/>.

(7) A se vedea și www.jet.efda.org.

(8) JO C 181 de 21.6.2012, p. 111, punctul 5.5.3.

4. Observațiile Comitetului – puncte de vedere și recomandări

4.1 În principiu, Comitetul sprijină intenția Comisiei de a mări bugetul alocat cercetării în domeniul energetic, în acest caz – bugetul ITER în cadrul Euratom. Comitetul a menționat deja în avizul său privind Planul SET ⁽⁹⁾ că „în ciuda creșterii neîntrerupte a populației planetei, care generează o adevărată foamă de energie și nevoia de recuperare a decalajelor, a rezervelor limitate de surse fosile de energie primară și a dependenței tot mai mari de importuri a Europei, gravitatea problemei energetice și climatice, precum și investițiile necesare în acest sens sunt aparent, în continuare, puternic subestimate de mulți politicieni și alte părți interesate”. Comitetul a reiterat acest avertisment în avizul său pe tema Orizont 2020 și, în consecință, a recomandat mărirea fondurilor din CFM alocate cercetării în domeniul energetic ⁽¹⁰⁾.

4.1.1 Din acest motiv, Comitetul ⁽¹¹⁾ sprijină și eforturile, din păcate până acum neîncununate de succes, ale Comisiei de a extinde CFM, pentru a se putea aborda cu mai multă fermitate acest obiectiv, dar și alte obiective comunitare importante. În opinia Comitetului, nu trebuie să se încerce crearea unui program suplimentar de cercetare în afara CFM prin derogări ad-hoc și abateri de la practicile de până acum, adică pe ușa din dos, pentru a se putea finanța cota de participare a UE la realizarea ITER. Mai degrabă, construirea ITER ar trebui să fie și pentru perioada 2014-2018 un component al programului (firește, independent!) de cercetare, dezvoltare și demonstrare al UE-Euratom, iar acest lucru trebuie prevăzut în CFM.

4.2 Acesta nu este singurul argument împotriva retragerii angajamentului european pentru construirea ITER în cadrul CFM. Comitetul nu poate urmări logica argumentelor Comisiei prezentate la punctul 2.6. În cazul în care Comisia prezintă spre decizie, în deplină cunoștință de cauză, o propunere de CFM, din care ea exclude în mod conștient costurile pentru construirea ITER, atunci a creat singură o situație în care, așa cum recunoaște, este dificil să se includă aceste costuri în CFM.

4.3 În afară de aceasta, există însă și argumente puternice de fond, împotriva excluderii ITER din CFM.

4.3.1 Acestea vizează, pe de o parte, principiul subsidiarității și chestiunea valorii adăugate europene. În acest caz este vorba exact de acele proiecte care depășesc potențialul statelor membre în parte, cum ar fi marile infrastructuri tehnico-științifice sau chiar proiecte precum Galileo și ITER, care constituie un prototip pentru proiectele comunitare în CFM, fără îndoială – cu o valoare adăugată europeană. Exact acesta este scopul pentru care au fost prevăzute în CFM programele-cadru de CDT.

4.3.2 Pe de altă parte, acestea vizează și impactul asupra partenerilor internaționali. Având în vedere importanța politică a acestui parteneriat, Comitetul consideră că propunerea Comisiei transmite un mesaj greșit, care afectează încrederea în UE ca partener în acordurile internaționale. Acest lucru nu afectează numai programul de fuziune, ci și eforturile privind alte parteneriate internaționale sau acorduri obligatorii, de exemplu în politica de securitate sau în politica energetică sau climatică.

4.3.3 Acestea se referă însă și la alte puncte de vedere, mai generale, pe care Comitetul le-a abordat în avizul său pe tema Orizont 2020 ⁽¹²⁾. Este vorba de tendința explicită, de a transfera către agenții sarcinile și activitățile de sprijinire a cercetării și inovării care până acum țineau de Comisie, aceasta limitându-se la chestiunile juridice și la administrarea aspectelor financiare. Comitetul are serioase rezerve în acest sens. Astfel, Comisia ar renunța nu doar la asigurarea unei monitorizări specializate și a unei capacități de apreciere corespunzătoare (inclusiv la experții necesari în acest sens), ci ar înceta să se preocupe și de chestiunile reale și de obiectivele de fond și să se identifice cu acestea în mod corespunzător. Acest din urmă element este însă absolut necesar pentru a pleda pentru importanta temă a cercetării, dezvoltării și inovării la nivel politic cu competență, succes și convingere. Fără aceasta, s-ar pierde un factor de control important în fragilul sistem de echilibru al puterilor, un element esențial în balanța politică.

4.4 Așa cum s-a prezentat anterior, Comitetul sprijină, pe de o parte, dorința Comisiei de a consolida CFM, dar, pe de altă parte, este de părere că ITER ar trebui finanțat în CFM și să rămână o parte a acestui cadru. Prin urmare, Comitetul recomandă să se găsească soluții, împreună cu Consiliul, Parlamentul și BEL, care să permită ulterior acest lucru, fără să afecteze considerabil celelalte elemente ale programului, în special cel al cercetării în domeniul energetic.

4.5 Pentru a se realiza aceasta, Comitetul recomandă să se elaboreze proceduri corespunzătoare pentru a se asigura că bugetul deja aprobat pentru CFM poate fi într-adevăr utilizat pentru obiective comunitare și nu este micșorat prin retragerea fondurilor neutilizate din CFM, realocându-l statelor membre. Prin această recomandare, Comitetul sprijină și o inițiativă adoptată în Parlamentul European la 5 iulie 2010 ⁽¹³⁾.

4.6 Referitor la problemele concrete prezentate aici, Comitetul recomandă să se acopere deficitul în finanțarea ITER, supus aici discuției, cu fondurile neutilizate și nerealocate (așa cum se pare că s-a întâmplat și pentru perioada 2012-2013 ⁽¹⁴⁾). În măsura în care ar fi necesare pentru această procedură alte măsuri formale/juridice, Comitetul recomandă să se dezbată această chestiune cu BEL și apoi să se negocieze cu organele competente.

⁽¹²⁾ JO C 181 de 21.6.2012, p. 111, punctul 3.12.1.

⁽¹³⁾ A7-0254/2011: Rezoluția Parlamentului European referitoare la poziția Consiliului privind proiectul de buget rectificativ nr. 3/2010 al Uniunii Europene pentru exercițiul financiar 2011, secțiunea III – Comisia [11630/2011 – C7-0166/2011 – 2011/2075(BUD)]

⁽¹⁴⁾ Consiliul Uniunii Europene (Competitivitate), 19 decembrie 2011, documentul nr. 18807/11, PRESSE 508 (disponibil doar în engleză).

⁽⁹⁾ JO C 21, 21.1.2011, p. 49, punctul 3.1.1.

⁽¹⁰⁾ JO C 181 de 21.6.2012, p. 111, punctul 4.2.1.

⁽¹¹⁾ JO C 143, 22.5.2012, punctul 6.

4.7 Doar în cazul în care soluția propusă la punctul 4.6 se dovedește a fi insuficientă sau cu totul imposibilă, Comitetul recomandă să se acopere costurile în cauză, inclusiv un „contingent” corespunzător (a se vedea punctul 4.7.1), prin reduceri minore aplicate celorlalte elemente ale CFM (chiar și în cazul unui „contingent” de aprox. 10 %, este vorba de maximum 0,3 %, în loc de 0,26 %).

4.7.1 Comitetul recomandă imperios să se țină seama mai bine de experiența acumulată în realizarea unor astfel de proiecte de anvergură în domeniile noilor tehnologii și să se asigure un „contingent” corespunzător de 10 %; dacă este nevoie, regulile Comisiei ar trebui modificate în acest sens. Astfel, procentajul de 0,26 % menționat la punctul 2.1 se ridică la aprox. 0,3 %. Cu toate acestea, bugetul acestui „contingent” trebuie administrat separat de managerii de proiect și eliberat doar conform unor criterii stricte, pentru a se evita planificarea prematură a acestuia și neîndeplinirea scopului lui.

4.7.2 La punctul 4.1.1, Comitetul recomandă ca partea europeană din proiectul de construire a ITER să devină un element/proiect independent al programului de fuziune, decuplat de celelalte elemente ale programului. Pentru a putea respecta în măsura posibilului calendarul și bugetul cotei europene din ITER, sunt necesare o conducere fermă a proiectului și suficientă capacitate de decizie tehnică și administrativă, ca și o structură riguroasă a proiectului. Comitetul recomandă ca, în acest sens, să se țină seama de exemple precum CERN, ASE sau ESO.

4.8 În ceea ce privește anii care vor urma perioadei 2014-2018 discutate aici, Comitetul susține dorința foarte legitimă a Comisiei de a crea un cadru stabil și o bază sigură pe termen lung pentru întreaga perioadă a proiectului internațional ITER, iar acest lucru, în opinia Comitetului, trebuie înscris în CFM. Astfel se asigură securitatea planificării în Europa și pe plan internațional și se demonstrează partenerilor internaționali că pot avea încredere în UE.

Bruxelles, 23 mai 2012

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON
